

DŁUGOŚĆ ŻYCIA I UŻYTKOWANIA ROZPŁODOWEGO OGIERÓW ELITARNYCH W POLSCE

Jerzy Zwoliński, Krystyna Roszkowska-Kędzia

Instytut Hodowli i Technologii Produkcji Zwierzęcej, AR Poznań

Koszt odchowania ogiera do momentu włączenia go do stada jest bardzo wysoki, nie jest więc rzeczą obojętną, jak długo będzie on służył jako reproduktor. Dotychczasowe prace, rozpatrujące to zagadnienie, dotyczyły poszczególnych stad lub ras czy też typów koni [1-5] dlatego też podjęto próbę mającą na celu dokonanie porównawczej oceny długości użytkowania i życia ogierów wszystkich ras i typów utrzymywanych we wszystkich państwowych stadninach w Polsce. Dokonano przy tym rozpoznania głównych przyczyn brakowania i upadków.

Materiał do pracy zebrano z dokumentacji ZH i OZ Wydziału Hodowli Koni za okres od 1 lipca 1961 do 31 grudnia 1975 roku. Analizą objęto 2974 szt. ogierów, które wypadły z ewidencji stad w okresie 15 lat. Przynależność do określonych ras czy typów oraz przyczyny brakowań lub upadków przyjmowano wg protokołów.

Jak wynika z tabeli 1, w 85,8 do 91,7⁰/o przyczyną eliminacji ogierów były brakowania, natomiast upadki od 6,5 do 14,2⁰/o. Nie uwzględniono w rozważaniach Stada w Białym Borze z uwagi na 2-letni tylko okres jego działania.

Z tabeli 2 widać wyraźnie, iż najostrzej przebiegało brakowanie wśród ogierów ras prymitywnych (92,8⁰/o) i małopolskich (91,9⁰/o), najbardziej ogólnie eliminowano ogiery arabskie (74,0⁰/o). Stąd odwrotnością są dane procentowe upadków, wśród których aż 26⁰/o ogierów arabskich padło, natomiast wśród ogierów małopolskich tylko nieco ponad 8,0⁰/o, a wśród prymitywnych zaledwie 7,2⁰/o. Oczywiście nie daje to żadnych przesłanek do uogólnienia, że ogiery arabskie najczęściej zapadają na zdrowiu, lecz raczej, że są one maksymalnie długo użytkowane rozplodowo. Ciekawe jest natomiast, że ogiery zimnokrwiste i pogrubione wykazują prawie identyczne dane brakowań i upadków jak ogiery wielkopolskie (po $\pm 89^0\%$ brakowań i $\pm 11^0\%$ upadków). Średnia dla całej bada-

Tabela 1

Brakowania i upadki ogierów w poszczególnych państwowych stadach w latach 1961—1975

Stado	Ogółem wylimowano	Brakowania		Upadki	
		ogółem	%	ogółem	%
Białka	216	198	91,67	18	8,33
Biały Bó1*	26	25	96,15	1	3,85
Bogusławice	270	239	88,52	31	11,48
Braniewo	200	187	93,50	13	6,50
Gniezno	245	216	88,16	29	11,84
Kętrzyn	187	169	90,37	18	9,63
Klikowa	241	219	90,87	22	9,13
Koźle**	177	154	87,01	23	12,99
Książ	253	222	87,75	31	12,25
Kwidzyń**	130	119	91,54	11	8,46
Łąck	208	179	86,06	29	13,94
Łobez	352	320	90,91	32	9,09
Sieraków	258	224	86,82	34	13,18
Starogard	211	181	85,78	30	14,22
Razem	2974	2652	—	322	—

* Obejmuje tylko okres 1961/63.

** Obejmuje tylko okres 1961/72.

Tabela 2

Brakowania i upadki ogierów według ich przynależności rasowej w latach 1961—1975

Rasa	Ogółem wylimino- wano	Brakowania		Upadki	
		ogółem	%	ogółem	%
Pełna krew angielska	51	43	84,31	8	15,69
Czysta krew arabska	27	20	74,07	7	25,93
Rasa wielkopolska	1100	978	88,91	122	11,09
Typ małopolski	541	497	91,87	44	8,13
Typ śląski	253	215	84,98	38	15,02
Zimnokrwiste i pogrubione	739	655	88,63	84	11,37
Prymitywne	263	244	92,77	19	7,23
Razem	2974	2652	—	322	—

nej populacji ogierów wyniosła 89,17% brakowań i 10,83% upadków. Szczegółowe wyliczenia pozwoliły na postawienie następujących wyników i wniosków:

1. Średnia długość użytkowania rozplodowego ogierów elitarnych w Polsce, należących do różnych ras i typów, wyniosła 10,59 sezonów rozplodowych.

2. Średnia długość życia wyniosła 11,93 lat.

3. Maksymalny wiek użytkowania rozplodowego zakończony brakowaniem wyniósł 28 lat, a zakończony śmiercią 26 lat.

4. Wskutek brakowań hodowlę opuściło 89,17%, z powodu upadków 10,83% ogółu wyeliminowanych z użytkowania ogierów.

5. Maksymalna liczba brakowań przypada na 14, 15 i 16 sezon rozplodowy (24,23% ogółu ogierów wybrakowanych), natomiast upadków od 9 do 16 roku życia (60,44% ogółu ogierów padłych).

6. Najdłuższy okres użytkowania rozplodowego osiągnęły ogiery PSO Sieraków (12,17 sezonów), a średnią długość życia ogiery PSO Klikowa (14,64 lat).

7. Najdłużej wykorzystywane były ogiery małopolskie (11,13 sezonów).

8. Średnia długość życia dla ogierów pełnej krwi angielskiej wyniosła 14,87 lat.

9. Najczęstszym powodem brakowania ogierów były cechy wieku starczego (43,29% ogółu ogierów wybrakowanych), natomiast dla padnięć — schorzenia układu pokarmowego (53,73% ogółu padłych).

LITERATURA

1. Brzeski E., Kulisa M.: Wiek eliminacji ogierów uznanych na terenie województwa krakowskiego. Zesz. nauk. AR Krak. z. 12, 1973.
2. Brzeski E., Leszczyński A.: Długość użytkowania i przyczyny brakowania ogierów w PSO Klikowa, Koń Polski nr 4, 1969.
3. Chrzanowski Sz.: Użytkowanie rozplodowe ogierów w państwowych stadach Bogusławice i Łąck. Koń Polski nr 3, 1976.
4. Sasimowski E.: Długość użytkowania rozplodowego ogierów szlachejnych na Lubelszczyźnie. Ann. UMCS Vol. XIV 17, Lublin, 1959.
5. Zwoliński J., Drzewiecki W.: Długość życia i użytkowania rozplodowego ogierów elitarnych w Poznańskim. Roczn. WSR Pozn., XXV, 1965.

E. Зволинський, К. Рошковска-Кэндзя

ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ЖИЗНИ И РЕПРОДУКТИВНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛИТНЫХ ЖЕРЕБЦОВ В ПОЛЬШЕ

Резюме

В виду очень высокой стоимости выращивания жеребца продолжительность периода его репродуктивного использования является исключительно важным вопросом. Соответствующий анализ охватывал 2974 жеребцов, исключенных из стада на протяжении 15-летнего периода. Их принадлежность к определенным породам и типам, а также причины их браковки или смертности устанавливали на основании соответствующих протоколов. Подробные расчеты позволили формулировать следующие заключения:

1. Среднее использование элитных жеребцов, принадлежащих к определенным породам и типам, охватывало 10,59 репродуктивных сезонов.

2. Средняя продолжительность жизни составляла 11,93 лет.
3. Самый долгий период репродуктивного использования, законченного браковкой, охватывал 28 лет, а законченного смертью — 26 лет.
4. Жеребцов исключали из стада в связи с браковкой в 89,17% и в связи со смертностью — в 10,83%.
5. Наибольшее браковок приходилось на 14—16-ый репродуктивные сезоны, а наивысшая смертность наблюдалась в период от 9-го до 16-го года жизни (60,44% общей смертности).
6. Самый долгий период репродуктивного использования охватывал 12,7 сезонов (конзавод Серакув), а самый продолжительный период жизни жеребцов составлял 14,64 лет (конзавод Кликова).
7. Наиболее долго использовались в репродукции малопольские жеребцы (11,13 сезонов).
8. Наиболее долгим периодом жизни характеризовались английские чистокровные жеребцы (14,87 лет).
9. Наиболее частая причина браковки жеребцов заключалась в преклонном возрасте (43,29%); второе место занимала в этом отношении смертность (53,73% общей смертности).

J. Zwoliński, K. Roszkowska-Kędzia

LENGTH OF LIFE AND REPRODUCTIVE UTILIZATION OF SUPERSTRAIN STALLIONS IN POLAND

Summary

In view of very high rearing costs of a stallion, its reproductive activity length is of a great importance. With the respective analysis 2974 stallions, excluded off herd within the 15-year period, were comprised. Their appurtenance to definite breeds or types and their culling or mortality reasons were determined on the basis of suitable records. Detailed calculations allowed to draw the following conclusions:

1. Mean reproductive utilization of superstrain stallions belonging to different breeds and types covered 10.59 reproductive seasons.
2. Mean length of life was 11.93 years.
3. The maximum reproduction utilization finished with culling was 28 years and finished with death — 26 years.
4. Stallions were excluded off herd in connection with culling in 89.17% and with death in 10.83%.
5. The maximum number of cullings was in the 14th, 15th and 16th reproductive seasons, while that of deaths — in the period from the 9th to 16th years of life (60.44% of the total number of deaths).
6. The longest reproductive utilization period covered 12.7 seasons (stud Sieraków) and the longest mean life period amounted to 14.64 years (stud Klikowa).
7. The longest reproductive utilization showed Małopolska stallions (11.13 seasons).
8. With the longest life distinguished themselves thoroughbred-stallions (14.87 years).
9. The most often cause of culling stallions was senility (43.29%), the second place in the respect occupying mortality (52.73% of the total number of deaths).